

ТРИДЕНЬК REVUE HEBDOMADAIRE
UKRAÏNIENNE **TRIDEN'**

Число 24 (382) рік вид. IX. 18 червня 1933 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 18 червня 1933 р.

Нам пощастило, нарешті, налагодити, хоч і з певним запізненням, отримання совітської преси, якої нам так бракувало. Але всі наші заходи мати регулярно українські совітські газети в Парижі поки-що не давали бажаних наслідків і нам довелося, не подаючи останнім часом хроніки з Великої України, обмежитися періодичними оглядами «З життя й політики». Характерно, що труднощі, перебої, а іноді навіть і впрост неможливість здобути потрібні совітські українські друковані органи зустрічають навіть установи чужеземні, які тим цікавляться.

Перед нами велика купа совітських газет за останні місяці. Подаємо за ними жменю відомостей в хроніці в одділі «З Великої України», який з сьогоднішнім числом оновлюємо. Звісно, джерело непевне й однобоке, і нелегко вилуштити дзерно правди з товстої шкаралущі комуністичної ідеології та нудної совітської фразеології. Але життя сильніше за всякі теорії та намагання диктаторів ввести його в комуністичні береги: воно озивається й під грубим шаром офіційної брехні.

Основні теми, які трактуються в совітській пресі, це чистка компартії, недавня засівна кампанія, руїна господарства, боротьба з шкідниками, між ними на першому місці — невмірущими куркулями, місцевими націоналістами, отими ненавистними петлюрівцями. І найгірше для сучасних володарів України те, що не тільки та боротьба неперестанна й безошадна не дає жадного ефекту, але ще де-далі, то сильніше позначається перейняття цією ворожою окупантам ідеологією навіть партійних осередків на Україні, вплив її на органи адміністративні. Недавно ми наводили розпачливе «пробі!» московського офіціозу, пе-

реляканого непереможнім зростом місцевих націоналізмів, живучістю і отієї петлюрівщини.

Те-ж саме явище констатує і преса місцева. На зразок подаємо кільки рядків з допису «спецкора» — «Кубло куркульні та злочинців» з «Комсомолця України» з 23 травня ц р.:

«Не зважаючи на неодноразові вказівки політвідділу та партосередку, адміністрація не вживає ніяких заходів проти злочинного та куркульсько-петлюрівського елементу».

І такі звістки трапляються досить часто! Симптом для окупантів не приемний.

Виставка слов'янських ілюстрованих часописів у Празі.

Між 22-IV і 7-V с. р. з великим успіхом відбулася в Празі в помешканні Центральної Мійської Бібліотеки виставка сучасних слов'янських ілюстрованих часописів.

Виставку організувало Т-во Слов'янських Жінок («Єднота слованських жен») при співучасті: Слов'янського Інституту, Слов'янських Архівів при М. З. С. (Білоруський Закордонний Архів, Український Історичний Кабінет, Російський Закордон. Історичний Архів) та Центральної Бібліотеки міста Праги.

Відкриття виставки відбулося дуже урочисто, на яке прибули: представники посольства болгарського, югослов'янського й польського, представники міністерств, представники чеської журналістики та письменники, учені, зокрема президент Слов'янського Інституту проф. д-р Мурко, директор Слов'янських Архівів проф. д-р Ян Славік, директор Слов'янської Бібліотеки д-р Крижек, директор Народного Музею д-р Вольф та інші, а тако-ж представники емігрантських організацій.

З привітальною промовою до гостей виступила пані Смоляржова-Чапкова, голова Т-ва Слов'янських Жінок. Далі промовляли представники посольств: болгарський посол Панчо Дорев, югослов'янського — радник д-р Баїч, польського — радник Гладік, які вітали виставку, як визначний крок для ближчого пізнання й зближення слов'ян. Декан філософичн. факультету Карлового Університету проф. д-р Горак у своїй урочистій промові зазначив, що Прага, завдяки старанням чеської влади, стала справжнім осередком слов'янських студій. За Слов'янський Інститут і Центральну Бібліотеку м. Праги промовляв д-р Вольф. Нарешті промовляв ініціатор і організатор виставки чеський письменник Емеріх Чех, який подав інформації про виставлені часописи, після чого виставку було відкрито.

Виставочна саля була декорована національними прапорами

всіх слов'янських народів і, крім того, прапорами козаків: донських, кубанських і терських, які вперше за час еміграції виступили на виставці самостійно із своїми часописами.

Український відділ на виставці організував Український Історичний Кабінет із тих сучасних ілюстрованих часописів, що редакції до кабінету надсилають. Виставлено було сімдесят українських ілюстрованих часописів в такому порядку: література й мистецтво, культурно-освітні, політичні, військово-історичні, технічно-господарсько-кооперативні, для дітей і молоді, і окремо часописи з совітської України. За браком місця виставлено далеко не все, а все-ж по кількості виставлених часописів український відділ дорівнювався і навіть перевищував відділи інших слов'янських народів. Для українського відділу було призначено гарне місце по середині салі, де містилися лише три відділи: югослов'янський, польський та український, решта відділів було розташовано по-під стінами.

В морі барв виставлених слов'янських ілюстрованих часописів, звичайно, українські часописи в цілому не могли конкурувати з розкішними виданнями тих слов'янських народів, що мають свої держави і підтримують свої видавництва державними субсидіями, але поодинокі українські видання, як, напр., «Мистецтво», «Нова Хата» й инш. могли таки й конкурувати. Український відділ на виставці робив дуже гарне вражіння своєю упорядкованістю, на що й звернули увагу і розпорядчики виставки, і гості, які просто українцям говорили, що український відділ улаштовано найкраще.

Майже що-дня відбувалися на виставці реферати про пресу того чи иншого слов'янського народу, або на загальні теми, напр.: «Слов'янська взаємність у часописах» то-що. Про українську пресу 27.IV зробив доклад д-р М. Обідний, який схарактеризував головні етапи в розвитку нашої преси та її мартирології. При цій нагоді чеський письменник Емеріх Чех рекомендував зібраній публіці передплачувати гарні українські ілюстровані часописи до чеських публічних читалень, кавярень то-що. Пан Е. Чех в окремому своєму докладі на виставці 5.V подав тако-ж дуже гарну оцінку українських ілюстр. часописів. Взагалі виставка дуже спричинилася до ознайомлення чужинців не тільки з українською пресою, а й з українською справою. Коло українського відділу завжди скупчувалися одвідувачі. Без перебільшення можна зазначити, що відділ українських ілюстрованих часописів був предметом особливої уваги і подиву одвідувачів, бо-ж демонструвалася видавнича продукція народу, який не має своєї держави і видає свою пресу самотужки.

Цікаво було спостерігати, як успіхом українців тішилися наші приятелі з по-між чужинців і як лютували скомпромітовані вороги, які провадять закордоном пропаганду, що ніякої України немає.

Варто зазначити, що чеське жіноцтво, об'єднане в «Т-ві Слов'янських Жінок», в більшості своїй є русофільського напрямку, т. з. «крамаржівці», до цього часу з українцями не співпрацювало і взагалі, ніби, не знало, що існує ще й такий слов'янський нарід—україн-

ський. І ось сталося чудо! На виставці, організованій тим же Товариством жінок, появився самостійний український відділ із семидесятьма назвами сучасних українських ілюстрованих часописів, а поруч інших слов'янських прапорів в салі замаєв блакитне-жовтий прапор український.

Справді, час працює для нас!

Л. К.

XVII асамблея Унії Товариств для Ліги Націй.

(Комунікат Українського Т-ва для Ліги Націй)

Чергові річні збори Унії Товариств для Ліги Націй відбулися цього року в Монтрі, в Швейцарії. Це була XVII асамблея Унії. Головував лорд Роберт Сесіль, але на 1934 і 1935 рік обрано на голову п. міністра Джіаніні, шефа італійської делегації, професора, видатного юриста і видатного діяча фашистської Італії. П. Джіаніні був увесь час головою Комітету Сходу Європи, сам читав доклад про конституцію СРСР і виявляв себе завязди прихильним до українців.

Українська делегація складалася з проф. Шульгина, голови нашого Товариства для Ліги Націй, та п. Миколи Лівичького, постійного представника Головної Ради в Женеві.

На відкриття асамблеї приїздив федеральний радник Мотта, що не раз уже був президентом Швейцарської конфедерації і є одним з найвидатніших діячів Ліги Націй. Його промова зробила велике враження на всіх присутніх.

Першою точкою ділового засідання були звіти поодиноких організацій. Німецький делегат п. Шнее використав цю нагоду, щоб скласти принципову заяву, подаючи загальні лінії сучасної німецької політики. Ця перша (після алфавітного порядку назв країн) промова надала до певної міри характер і всім іншим, що більше були подібні на принципові декларації, ніж на звіти про діяльність товариств.

Останнім (тако-ж після алфавіту) виступив український делегат, проф. Шульгин, що виголосив стислу промову, короткий зміст якої тут подаємо:

Українське Товариство для Ліги Націй примушено провадити свою діяльність по-за межами своєї батьківщини і то з двох причин: по-перше, на Україні, окупованій совітською Москвою, знищено абсолютно всі елементи права й свободи, по друге, совітський режим зостається ворожим самій ідеї Ліги Націй, не дивлячися на те, що совітські дипломати беруть участь в ріжних її комісіях. Далі промовець зупинився на діяльності Українського Товариства, згадуючи про його загальні збори в Празі в 1932 році, про ріжні промови й лекції, де говорилося не тільки за суто українські справи, а й про Лігу Націй та саму Унію. Промовець з жалем констатує, що економічна криза не дає змоги Українському Товариству ширше розвинути свою видавничу діяльність (за останній рік при допомозі Головної Ради було надруковано тільки одно видання — саме мемуар про рабський труд в СРСР). Свою промову український делегат закінчує такими словами:

«Тут, в Унії, поруч з питаннями міжнародними не раз порушували ми вужчі справи, що мають відношення безпосереднє до нашої батьківщини—України, але ми маємо надію, що тим самим наша скромна діяльність в певній мірі доповнює ту велику працю, яку виконує Унія: ми вам, пані й панове, нагадуємо постійно, що доки на шостій частині

земної кулі буде панувати режим, позбавлений всякого елемента свободи та гуманності, доти нема чого говорити, що правда, справедливість панує на світі. Ми нагадуємо вам, пані й панове, що доки існують країни, як Україна, або Грузія, права яких застаються потоптаними брутальною силою, доти про сталий і певний мир говорити зайве. В нашій національній боротьбі нам доводиться відчувати багато гіркого, але в тяжкій хвилині нас морально підтримує глибоке переконання, що, борючись за нашу національну справу, ми тим самим боремося за правду, справедливість, за справжній мир».

Ця промова викликала рясні оплески асамблеї. Низка делегатів висловила особисте співчуття українському делегатові.

* * *

На порядку денному асамблеї знов стояла резолюція про каторжний труд в ССРСР. Ця справа вже два роки як була розпочата українською делегацією в Унії. Зпершу висунуто було її через Комітет Сходу, в імені якого справу і було поставлено в 1932 р. в Парижі. Ще в той час докладчик Комітету Сходу проф. Шульгин виготовив великий мемуар *), який, що правда, завдяки помилці секретаріату Унії, був розданий тільки в саму останню хвилину вже в Парижі, і делегати не мали часу його гаразд простудіювати. Мемуар складався з двох частин: перша присвячена законодавству і декретам совітів в справі каторжного труда, друга давала систематизований звіт свідочьких зізнань про Соловещьку каторгу, зібраних п. д-ром Чикаленком.

З приводу резолюції протесту проти каторжного труда зав'язалася гаряча боротьба в комісіях і на самому пленумі парижської асамблеї в 1932 р. Нарешті, після інтервенції лорда Роберта Сесіля, голови Унії, що виявив типовий скептицизм що до всіх відомостей, які надходять з ССРСР, справу було відкладено, дев'ятьма голосами проти восьми. Тоді Українське Т-во для Ліги Націй видрукувало при допомозі Головної Ради той самий мемуар про умови праці в ССРСР, що вже фігурував у Парижі, а проф. Шульгин, в своїй якості представника уряду УНР при Лізі Націй, розіслав його при своєму листі до всіх делегатів асамблеї Ліги Націй (в вересні 1932 р. в Женеві). Мемуар звернув на себе увагу багатьох делегатів, преса так само відгукнулася на нього, а відомий редактор «Журналь де Женев» п. Вільям Мартен, в одній з своїх статей радив делегатам Ліги зайнятись українським мемуаром.

Всі ці події примусили цього року Українське Т-во трохи змінити редакцію самої резолюції в справі каторжного труда в ССРСР.

Після невдачі минулого року з присмістю можемо відмітити, що в Монтре резолюція нашого Т-ва майже без дебатів пройшла в економічній комісії й одноголосно була прийнятою на самій асамблеї.

От текст цієї резолюції в українському перекладі:

«Спіраючись на 23 пункт пакту Ліги Націй, що саме приписує своїм членам забезпечувати і зберігати справедливі й гуманні умови праці для чоловіка, жінки й дитини, і то як на своїй власній території, так і по всіх країнах, на які розповсюджуються їх відносини торгової й промислової, та дбати для цієї мети про встановлення і підтримання відповідних міжнародних установ,

XVII Асамблея

звертає особливу увагу Ліги Націй на надзвичайно важливі факти, що містять в собі мемуар про умови праці в ССРСР, представлений Українським Товариством для Ліги Націй».

Проф. Шульгин взяв слово, щоб подякувати асамблеї за прийняття

*) Див. «Тризуб», ч. 40 (348) з 16. X. 1932 р.

резолуції, яка буде «моральною підтримкою для всіх, що страждають від нечуваного режиму». Далі промовець зазначив, що для України єдиний справжній лік від всіх совітських злиднів це є незалежність, її відділення від совітського союзу.

«Доки-ж Україна, — закінчує проф. Шульгин, —примушена лишатися в складі ССРСР, ми завжди будемо рішуче протестувати проти всіх страшних проявів большевизму, тим самим захищаючи не тільки українців, а й всі народи ССРСР, все населення, що так чи инакше несе на собі тягар каторжного труду».

Очевидно, що резолюція дасть підставу українським делегатам знов порушити цю справу, спіраючися на авторитет цілої Унії, перед ріжними женецькими установами.

Багато часу присвятила асамблея в Монтре справі «Міжнародних гарантій для забезпечення прав людини». Справу було висунуто російським делегатом, відомим юристом п. Мандельштамом, що порушував вже цю справу і в Інституті Міжнародного Права, і в Міжнародній Дипломатичній Академії, і в Лізі Прав Людини. Скрізь він знайшов підтримку свого принципу. Добився він нарешті свого і в Монтре, хоч були голоси і ворожі до цих ідей, або більш менш байдужі. Все-ж ідея зацікавила асамблею, але головним чином з огляду на події в Німеччині. Через те резолюція, яку виробила в цій справі правнича комісія під головуванням бельгійського соціяліста Ролена, мала на увазі забезпечення прав людини серед держав членів Ліги Націй.

Між тим, як для самого внесення і, натурально, для Української та Грузинської делегації, ходило головним чином про те, що би принцип права людини було визнано обов'язковим для всіх держав і щоб цей принцип, офіційно визнаний, давав би привід для тих чи інших інтервенцій міжнародних чинників в ріжних країнах, де про ці права людини забуто.

Проф. Шульгин взяв дуже активну участь в цих дебатах, одстоюючи погляд, що найкраще провести в Женеві нову конвенцію, збудовану по аналогії з пунктом 23 пакту Ліги Націй, що фігурує в першій половині цитованої вище резолюції про каторжний труд в ССРСР. Нарешті знайдено було компромісову формулу і конечний уступ резолюції виглядає так: 1) принцип правної рівності як між державами, так і по-між людьми вимагає узагальнення забезпечення прав людини; 2) в інтересах організації миру й міжнародної справедливості дуже бажано, щоб інтервенції характеру гуманітарного переводились би у відповідних випадках супроти всіх держав, а що торкається держав членів Ліги Націй, щоб ці інтервенції переводились би в рамках Ліги Націй і через її установи. Асамблея доручає спеціальному комітетові з семи членів, що має призначити голова Унії, простудіювати, на якій основі може бути вироблено проект конвенції з приводу інтернаціональних гарантій прав людини.

Прийняття цієї резолюції може й справді прискорити утворення подібної конвенції в самій Лізі Націй, але в усякому разі таке принципове рішення одкриває можливість порушувати справу ріжних злиднів, що діються в ССРСР, — на засіданнях самої Унії, не ризикуючи нарватися на трафаретне заперечення, з яким так часто доводиться боротись Українській делегації: «ми не хочемо втручатися до внутрішніх справ иншої держави»...

Не малу цікавість уявляли тако-ж дебати про справи меншостей. Асамблея прийняла нарешті на увагу так званий мемуар п'яти, де подається аналіз сучасної невдовольняючої процедури в справі меншостей і пропонується відповідні зміни.

Сама резолюція в цій справі настоює на необхідності узагальнення забезпечення прав меншостей на всі держави (що цілком сходиться з пропозицією Мандельштама), пропонуючи Лізі Націй встановити постійну

меншостеву комісію та прийняти належні міри, щоб зробити дійсними гарантії, обіцяні меншостям.

Ще в Брюсселі цього року проф. Шульгин взяв активну участь в обміркованні цієї резолюції і, натурально, українська делегація і в Монтре цілковито її підтримала.

3 міжнароднього життя.

— Пакт чотирьох держав.

Досягнуто згоди що-до змісту нового миролюбного пакту чотирьох великих держав, а саме—Англії, Франції, Германії та Італії. Історія цього пакту була не такою вже довгою, але яскравою й дуже характерною для сучасного становища міжнародніх взаємовідносин у Європі.

Як відомо, це — не перший пакт, спрямований на миролюбство між великими державами. Їх було більше, — вкажемо хоч би на Локарнські договори, на пакт Бріана-Келлога, інакше Паризький; нарешті — на різного роду проекти міждержавних об'єднань Середньої Європи, або навіть на імпазантний план того самого Аристида Бріана, що мріяв не більше не менше, як про реалізацію загально-європейської федерації.

Особливістю цих пактів була та обставина, що всі вони зачиналися з ініціативи й переводилися зусиллями тих держав, яким залежало на тому, щоби взаємовідносини міжнародніх сил, встановлені мировими договорами, зоставалися коли не навіки, то по можливості надовше непорушеними, щоб саме вони, оті взаємовідносини, лягли в основу тривалого мирного співжиття європейських народів. Саме тому всі вони, хоч і як урочисто були організовані, не привели до якої будь реальної мети. Бо-ж, користуючися сучасними міжнародніми термінами, антиревізійісти хотіли тими-ж актами зміцнити свої позиції, а ревізійісти зводили те зміцнення до площини теоретичних заяв і платоничних побажань, перешкоджаючи своїм контр-агентам приступити до якого-будь конкретного чину. Єдиним винятком з тих пактів став Локарнський договір, бо зміст його зводиться не до платоничного, а до добровільного — на завжди — зречення німців від порушення рейнських кордонів, тоб-то від Ельзасу та від Лотарингії. Зречення це стверджено Англією й Італією, бо дали вони на тому акті свої підписи і свої гарантії, що являються цілком реальною й достатньою запорукою, особливо коли справа йде про Англію, яка, як відомо, слово своє шанує й підпису свого зневажати нікому не дозволяє.

В одміну від своїх попередників новий пакт вийшов з ініціативи ревізійістів; вони, так мовити, пішли в атаку, а одбивати її, зводючи їх пактові заміри на манівці, довелося їх противникам. В коротких словах історія цього пакту така. Почалося з річей дуже великих. Вибравши влучний, бо критичний час, коли розбройова конференція у Женеві, як всім було ясно, доживала, немов би, свої останні невеселі дні, Мусоліні виступив із своїм проектом про те, як можна і слід одзброїти Європу, одночасно її замиривши. Про цей проєкт свого часу говорилось на цьому місці. Це — план так званої Європейської Директорії. Складатися вона мала з Англії, Франції, Італії й Германії і агенда її означалася в такий спосіб. Насамперед мусіла вона офіційно й без оговорок визнати рівні права за Германією, так начеб-то Версальського договору взагалі не існувало: а після того, зговорившись між собою, вказані держави, так само без огляду на мирові договори, мали наново перекроїти європейську мапу, не зважаючи на ті держави, яких це могло торкнутися. Тим було б переведено ревізійі мирових договорів, вірніше їх більше менше анулювання, і Європа зажила б спокійно й без заколотів, бо її замирення боронили б цілою своєю силою погоджені між собою великі держави, проти яких, явна річ, ніхто з менших не насмівся б піднести не то що зброю, але й

голос. Що-до Ліги Націй, то в проєкті про неї не говорилося; її просто одсувалося в бік, як малозначну, а то й непотрібну інституцію, яка так само не посміла б стати проти Директорії, бо-ж члени Директорії разом з тим усі являються і сталими членами Верховної Ради Ліги, тоб то стоять на її чолі й творять всі діла її.

На початках виглядало, наче ця справа буде таки переведена. Ідея Мусоліні захопила Мак-Дональда, не кажучи вже про Германію; що-до Франції, то вона під тиском опінії у великих держав не протестувала, щоби не зостатися ізольованою. Проти плану Директорії виступила лише Мала Антанта та Польща. Виступили різко й категорично, але їх виступи не зустріли були в Європі надто великого співчуття. Справу потопили самі німці, приступивши до організації своєї третьої імперії. Вразіння від того в Європі було таке, що в англійському парламенті на адресу Германії прогомоніли многозначні слова. — І з таким урядом Англії має вирішувати європейські справи? — Слова ці знищили були саму можливість дальших пересправ про Європейську Директорію. Германія і Франція помінялися місцями — ізольованою стала Германія.

Ревізіоністи мусіли змінити тактику свою і піти на уступки. Ознаками того були, по-перше, відома поміркована й немов-би покаєнна промова Адольфа Гітлера, а по-друге, — уступлива поведінка германського представника на розбройній конференції в Женеві. Після неконечних літань германських міністрів до Риму, Мусоліні знову розпочав пересправу щодо пакту чотирьох. Пересправи ті привели нарешті до погодження; новий пакт парафоровано 7 поточного червня, і текст його нині опубліковано одпочасно в усіх столицях чотирьох погоджених держав.

Самий пакт дуже не великий і складається з короткої передмови і всього шести пунктів. У передмові говориться про напружений стан річей в Європі, про добру волю погоджених держав співпрацювати над їх замиренням та вказуються методи й шляхи, якими має йти праця названих держав, а саме — пакт Ліги Націй, пакт Келлога-Бріана і всі дальші пакти, спрямовані на повне замирення Європи. Що-до пунктів, то в першому з них повторюється, що погоджені сторони зобов'язуються в Лізі Націй і по-за нею співпрацювати над організацією європейського сталого миру. В другому пункті говориться про те, що процедура можливої ревізії мирових договорів має переходити лише в спосіб, вказаний пактом Ліги Націй і лише через Лігу. Інакше кажучи, для якого будь вирішення того чи иншого ревізійного питання мусить бути досягнуто одностайності, тоб-то й та держава, на рахунок якої та ревізія переводиться, має так само голосувати за вирішення, а не проти цього. В третьому пункті сторони беруть на себе обов'язок прикласти всіх зусиль, аби розбройна конференція не збанкрутувала, а скінчилася позитивним наслідком. В четвертому говориться про такий самий їх обов'язок щодо світової економічної конференції, яка розпочалася у Лондоні 12 поточного червня, хоч сама конференція в ньому і не названа. П'ятий пункт встановлює для пакту термін в часі. Пакт зостається в силі десять літ; коли-ж через вісім літ од його початку ніхто не подасть заяву про свій вихід, він автоматично заховує свою силу на необмежений час, з правом для кожної держави подати за два роки до виходу відповідну заяву. Останній шостий пункт присвячено формальностям щодо мови, ратифікації й переховання пактового тексту.

Значіння нового пакту?

По-перше, принципове. Пакт не встановлює формальної Європейської Директорії, як про те була мова на початку, але будь що будь, він заводить до практики певну, і то дуже точну, ієрархію держав, поділяючи їх на дві категорії, великі й менші, і єдиним критерієм тут являється їх відносна сила. Цей факт б'є, з одного боку, по численних менших державах, а з другого боку, — по самій Лізі Націй, яка заснована як раз на принципі рівного права всіх держав. Тим самим Європа повертає на старі довосні реїви всебічного командного становища великих держав.

По-друге, практичне значіння. На нього вказує сам Мусоліні в своїй промові з приводу пакта до італійського сенату. Посварені в Європі, так мовити, є лише дві великі держави: Франція і Германія; їх сварка буде залагоджена двома другими, ніби то не заінтересованими державами — Англією та Італією, які триматимуть у своїх руках європейську рівновагу на користь сталого замиріння. Командна роль арбітрів у цій згоді чотирьох неначеб-то має припасти таким чином Англії та Італії. Для Англії це — історична її роль; чи зможе виконувати її й Італія, буде видно. Поки-що оту можливу італійську позицію, як здається, буде використано лише для того, щоби залагодити італо-французькі тертя на Середземному морі та в африканських колоніях.

Як прийнято новий пакт європейською опінією? Поки що дуже здержливо і то скрізь: в Англії, у Франції, навіть у Німеччині. Винятком являється лише Італія, але там можна говорити лише про опінію самого Мусоліні, бо иншої опінії країна не має зараз. З менших держав, як вказано вище, проти пакту стояли Мала Антанта й Польща. Опінію Малої Антанти Франція заспокоїла тим, що вислала до трьох її держав однакову ноту, в якій категорично завірив, що їх інтереси й права не будуть порушені новим пактом. Таку саму ноту від Франції дістала й Польща, але в цій країні французьке заручення не зробило того доброго вражіння, що в Малій Антанті. У Варшаві, як повідомляють у пресі, зародилася навіть думка протиставити новому пакту чотирьох ще новіший пакт семи, а саме Польщі, Чехословаччини, Румунії, Югославії, Литви, Латвії й Естонії, як держав, що їм найбільше загрожує пакт чотирьох.

Новий пакт поки-що лише парафовано, потрібна ще ратифікація його чотирма парламентами. Як і коли вона перейде? Два з них — германський та італійський — переведуть її тоді, коли вкажуть їм то їх вожді. Два других — французький та англійський — зроблять це таки тоді, коли та як самі того захочуть. А настрої цих двох останніх на сьогодні ще не остаточно виявилися, бо проти пакту є в них опозиція й справа, і зліва.

Наприкінці цікаво зареєструвати й той факт, що московські люде з яскравою ворожістю поставилися проти нового пакту. «Правда», поминаючи те, що ідея пакту виходить од Мусоліні, зве його «антисовітським планом, приготованим англійською дипломатією». Англія, мовляв, хоче за допомогою нового пакту одчинити германському фашизму двері на Схід і спрямувати туди гітлерівську активність, утворивши таким чином новий центр антибольшевицького чину. Так оцінюють большевики новий пакт, і хто знає, чи не говорить в них передчуття майбутніх, ще не означених на сьогодні подій.

Observer.

КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

при Українській Господарській Академії в Подєбрадах — ЧСР.

Мета курсів в дати позаочною методою навчання систематичне знання, необхідне кожному свідомому українцеві.

На курсах викладатимуться: історія України, українська мова, історія української літератури, українська культура, фізична географія України, економічна географія України, історія українського громадського руху ХХ ст., націоналізм.

Для викладів на курсах запрошено видатних фахівців, професорів високих шкіл.

Курси триватимуть 3 семестри.

Після скінчення курсанти дістануть належні дипломи.

За інформаціями звертатись: **Ukrajinska Hospodarska Akademie, Poděbrady, Tchécoslovaquie.**

Хроніка.

3 Великої України

— Весняну сівбу переведено на Україні успішно в 25 відс. колхозів, у 25 відс. задовольняюче, а решта поважно відстала від норм, або виконала роботу дуже зле. Всі колхози, звичайно, виконують своє завдання по кількості гектарів, але якість сівби дуже часто незадовольняюча на 50 відс.

Колхозники цілком не зацікавлені в наслідках сівби, тому відсутня трудова дисципліна й дуже багато зловживань: крадуть зерно, призначе на насіння, сіють у бур'яні, трактористи, аби скоріше виконати завдання, оруть лише до 3-х сантиметрів; в 14 колхозах на Маріупольщині засіяно протягом 3-х днів було тільки 371 гектар, бо чекали поки земля підсохне, частина колхозників зовсім не виходила на роботу, а ті що виходили, починали роботу о год. 10 рано. А в колхозі ім. Молотова, наприклад, колхозники одного разу збиралися на поле 7 годин часу, а коли виїхали в поле, то виявилось, що немає корму для коней («Комсомолец України» з 5 квітня с. р.).

— Трактори і коні. В більшості колхозів коні доглядаються недбайливо, голодні й брудні. Від недогляду й голоду коні здихають. Поводяться колхозники з кіньми по-звірячому.

Нарешті, «куркулі» крадуть коней по колхозах й забивають їх на м'ясо. Большевики-ж провадять чергову кампанію — «коням належна увага», «бережіть коней від куркулів-петлюрівців.»

Справа з тракторами стоїть дуже зле. Нема запасових частин, бензину, шмаровидла. Трактори погано обслуговуються або псується. В колхозі ім. Косьора, напр., на Одещині комсомольці-

трактористи, святкуючи Великдень, пиячили цілий день, а 12 тракторів стояло без оботи. Ремонт тракторів провадиться зле, аби скоріше випустити трактор з майстерні. В багатьох колхозах вночі трактори псуються злочинним елементом. («Комсомолец України» з 5 квітня с. р.).

— «Виступи класового ворога». «Куркульсько-петлюрівські елементи», ніби, докладали усіх зусиль, щоби зірвати весняну сівбу, застосовуючи весь час в своїй боротьбі з совітською владою нові, засмасювані форми. Ці «петлюрівці» намагалися дезорганізувати совітське заплля підчас сівби в спосіб крадіжок з хат колгоспників, вони сіяли паніку на степу, відвертали увагу колхозників од темнів і якості сівби. Так, напр., в с. Калинівка підчас сівби обікрали колхозників Бондаря й Боклана; активну піонерку Ульяну Скагодубівну «куркулі» Тарара й Кузьменко кинули вночі до криниці. В с. Покровському, Артемівського району, стріляли на піонерку Надію Риндівну; в селі Свишарці забито «піонера Пукаса Ваню», а піонера Івана Васильченка «куркуль-бандит» задушив і втік. («Комсомолец України» з 5 квітня с. р.).

— «Петлюрівці». Біля ст. Христинівка в с. Ботвинівка на чолі колхозу стояв «петлюрівець» Филип Мелентович, хата якого завжди до послуг «петлюрівців» підчас повстання. В цьому колхозі були ще й інші «петлюрівці» — Чорнієвський Йосип, Ковальчук Клавдій, в хаті якого підчас «петлюрівського повстання» забито комуїста Шаповала, й ин. Колхоз в названому селі допомагали розвалювати Шаповал Йосип, «в минулому бандит», Білопільський Ісаак, «колишній

петлюрівець», Сонгаль Антін, «в минулому петлюрівський офіцер», та інші. («Комсомолец України», з 5 квітня с. р.)

— Голод. Про голод одверто большевики, як відомо, не пишуть. Але з окремих відомостей можна скласти про нього уяву. В колхозах крадуть коней, ріжуть їх і їдять. Був випадок, коли запалили хату вартового при конях, щоби відвернути його увагу від коней. Одного разу комсомольці наскочили на селян, коли вони різали вкраденого коня, але «куркулі» зникли, стріляючи з револьверів та обрізів. («Комсомолец України» з 5 квітня с. р.).

З життя укр. еміграції.

У Франції

— Жалібна академія в роковини смерті С. Петлюри в Пон-де-Шерю і відбулася 5 червня с. р. Академію влаштувало Т-во б. Вояків Армії УНР, вкупі з місцевим Українським Гуртком. Був присутнім на академії тако-ж уповноважений Т-ва б. Вояків на м. Ліон п. Таран.

Академію відкрив зв'язковий Т-ва б. Вояків п. Різників вступним словом, після якого пам'ять С. Петлюри було вшановано встановленням і хвилиною мовчанки. Далі виступив з промовою п. Таран, який накреслив усі етапи боротьби України з Москвою та ту велику роль, яка випала в цій боротьбі за державність — покойному Головному Отаманові.

Після того п. Різників зачитав листа, якого писав С. Петлюра в 1921 р. до українського вояцтва в Болгарії та Туреччині, і академію було закрито співом національного гімну.

— З життя Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі. За місяць травень с. р. Бібліотека дістала по жертви книгами та іншими друками від: В. Прокоповича (Париж) — 1 кн. та 2 мал. екс-лібрисів, п. Бобченка (Алжир) — шахівницю, А. Мусяновича (Жоломия) — 1 кн., п. Вовка (Париж) — 1

фото, ген. О. Удовиченка (Париж) — витинки з італійських газет про концерт пані Млади Липовецької, директора І. Свєнціцького (Львів) — 2 кн., Євг. Онацького (Рим) — 1 кн., п. О. Половика (Париж) — 2 кн., Л. Чикаленка (Варшава) — 1 кн., Л. Буткевича (Париж) — 4 кн., Ред. «Тризуба» — 7 світлин, п. Ярчука із Станиславова 12 кн. та комплекти журналів: Новий Світ, Новий Стяг та Прозри за р. 1932, від представника Б-ки В. Королева (ЧСР) — 16 кн., 3 фото, 14 витинок з часописів — україніка, 12 мал. друків та 7 чисел газ. і журн., п. Юр. Яковлева (Бельгія) — 2 бельг. газети з статтями про С. Петлюру з нагоди річниці його смерті. Дуже цікавий дарунок зробив п. К. Ліневич, надіславши 9 кн., переважно польською мовою, що всі торкаються укр. питання. Серед них є надзвичайно рідкі, як Antologia współczesnych poetów ukraińskich (вид. 1911 р.), студія Л. Совінського про Шевченка з долученням перекладу «Гайдамаків», видання 1861 р. у Вільні, яка є, можливо, впрост унікалом.

За останній місяць почали надходити нові органи преси, як Січ (Жоломия), Новий Стяг, Новий Світ та Прозри із Станиславова, Життя і Право із Львова, Наш прапор із Львова, Світло з Мунчаева.

Всім жертводавцям та прихильникам Рада Б-ки приносить свою ширю подяку.

Грошеві датки поступили на Б-ку від: Укр. Громади в Греноблі збірка на лист ч. 588 — 24 фр. 20 с., від родини В. і О. Денсюків з Ліону — 40 фр., Громади в Шато-де-ля-Форе, збірка на лист ч. 575 — 47 фр., родини М. і П. Плевако (Париж) — 50 фр., зібрано в церкві підчас поминального богослуження по Петлюрі 25 травня — 82.30 фр., на підписний лист підчас прилюдного засідання Ради Б-ки — 72 фр., В. Королева з Мельніку (ЧСР) — 20 кч., від п. С. Крем'яна з Франції, збірка на лист ч. 422 — 50 фр. Всім жертводавцям щире спасибі.

В четвер 25 травня Рада Бібліотеки влаштувала жалібне прилюдне засідання, на якому було зачитано звіт про життя й діяльність Бібліотеки за весь час її існування. Доклад цей друковано на сторінках «Тризуба». Тут подаємо кілька числових даних, якими був ілюстрований доклад. Таблиці були виготовлені про різні сторони життя Бібліотеки. Пізніше ми подамо їх всі, а зараз лише про кількість книг, періодики, про пожертви та про відвідувачів і абонентів.

Всіх книг вже є 9899 прим., але придбаних в обмін чи куплено лише 300, а решта все прийшло, як дар. Це посідає Париж. В 5 філій зібрано — 1950 кн., а само: в Шалеті — 800, в Оден-летіші — 415, в Ліоні — 444, в Греноблі — 97 та в Еш (Люксембург) — 194. Отже, всього 11.849 кн. В Бібліотеці є книги 16 мовами, більшість мовою французькою. Періодики дістає Б-ка в цьому році — 74 назви, в том чужою мовою 13 назв. Пожертв грішми за весь час поступило 41.699,25 фр. з 18 країн. На першому місці йде Франція — 16.091,85, потім Польща з Волинню й Галичиною — 11,260,25, далі Румунія — 3.898,20, а потім: Чехословаччина — 2.923,90, Канада — 2.612,45, Сполучені Держави Америки — 2.411,45, Бельгія — 898,70. Італія — 392,50, Німеччина — 367,70, Герц. Люксембург — 316,40, Болгарія — 267,75, Югославія — 216,70, Китай й Манджурія — 160, Туреччина — 133,15, Палестина — 75,20, Швейцарія — 54,20, Персія — 50,40 і Латвія — 11,25. Відвідало Б-ку в р. 1929 — 575 осіб, р. 1930 — 1218, 1931 — 907 і в році 1932 — 671. До зменшення в р. 1932 спричинився як холод в помешканні, так і те, що Бібліотека була закрита протягом 40 днів. Число абонентів і видача їм книг представляється так: рік 1929: 79 і 537, р. 1930: 103 і 1396, р. 1931: 114 і 1775, і р. 1932: 92 і 1468.

— Спільне засідання Генеральної Ради й Ген. Контрольної Комісії Союзу У. Е. О. у Франції відбу-

лося 3 червня с. р., а 12 червня — чергове засідання Ген. Ради, присвячене, головним чином, фінансовим справам.

— Другий концерт подвійного українського квартету під керівництвом п. п. А. Чехівського й Попомаренка відбувся у Парижі 31 травня с. р. в салі Таво. Концерт пройшов з великим артистичним успіхом, але публіки і на цей раз було мало.

— Від'їзд настоятеля Української Православної Парафії у Франції. 14 червня с. р. п. о. І. Бриндзан від'їхав до Польщі на літні вакації.

— Греко-католицький український комітет засновано у Парижі для зорганізування у Франції греко-католицької української парафії.

— Лекція князя Луї де Бурбона в Українській Громаді в Парижі. З числа тих лекцій, які намітила Українська Громада в Парижі, першою відбудеться 19 червня с. р. — в Maison de la Mutualite, 24, rue St.-Victor, о год. 21 — лекція князя Луї де Бурбона (французькою мовою) на тему «Виснажуючий мир».

— Концерт-балю у Парижі Союзу Ліцарів Ордену Залізного Хреста. 27 травня с. р. з успіхом відбувся в Парижі перший концерт-балю Союзу Л. О. З. Х.

Пану проф. Смцеві, всім паніям: пані Дубовій, пані Мериновій, пані Цибулевській, панні Стасівці, танцюристам: хор. Охмакові, Рудикові, Сінькевичеві, Баронові, Бузинові, Панасюкові і Горшуківі, музикантам: хор. Бахтину, хор. Редці, Володиславу Стасіву та всім шановним гостям — Управа Союзу складає свою щирю подяку за участь в концертній відвідині балю.

З Чехословаччини.

— Ювілей 50-тилітньої професорської

чинності О. Ейхельмана припав на квітень с. року. Рідке явище такого ювілею було відмічено в Празі улаштуванням на честь ювілята урочистого засідання колегії професорів Укр. У-ту в Празі та Укр. Правничого Т-ва.

На зборах головував акад. І. Горбачевський. Проф. Дністрянський подав біографію ювілята та бібліографію його наукових праць, а проф. С. Шелухин зачитав реферат на тему «Проект конституції УНР, випрацьований профес. О. Ейхельманом», який являється твором науковим, складеним на підставі української історичного матеріялу і вже існуючих вавших проєктів та конституцій західно-європейських і американської.

На зборах ювілята отримав багато привітань як персональних, так і писемних від різних українських організацій і відповідав на них теплим словом подяки.

О. Ейхельмана було затверджено звичайним професором Київського Університету в році 1883. В цьому університеті проф. Ейхельман професорував до 1920 р. й рівночасно був професором на Вищих Жіночих Курсах та в Київському Комерційному Інституті. В 1919 р. проф. Ейхельман став професором Українського Університету в Києві. З проголошенням самостійности Української Держави проф. Ейхельман став найбільшим працівником в будівництві Укр. Нар. Республіки то як член ради міністерства торгу й промисловости, то як тов. міністра закордонних справ, далі як член ради міністерства культу й навчання, проф. Ейхельман був уповноваженим на конференції у Києві для заключення миру з російською совітською владою. Переживши разом з укр. урядом всі митарства після відходу з рідної землі по большевицькій павалі, проф. Ейхельман перейшов на еміграцію й тут став професором в Укр. Вільн. У-ті в Празі, де викладає державне міжнародне право й соціологію, й професором в Укр.

Госп. Академії та в Укр. Педаг. Інституті.

Наукові праці проф. Ейхельмана дають великий вклад в наукову скарбницю взагалі, писані вони мовами російською, німецькою, а далі й українською. Крім 40 друкованих праць Ейхельман дав біля 50 статей наукового й публіцистичного змісту по різних журналах та часописах. Особливою заслугою його перед Україною є його праця «Проект конституції основних державних законів УНР» (1921 р.).

Проф. О. Ейхельман і тепер не припинив наукової праці. Він вже видав в «Записках Укр. Господар. Академії» наукову розправу «Побут, підстави правничого укладу і сучасний культурний стан міжнародного права». Слідуюча частина цієї праці вже виготовлена до друку.

— Засідання пам'яті В. Антоновича. З нагоди 25 річниці смерті видатного українського вченого, історика В. Б. Антоновича було влаштовано в Празі кілька присвячених йому засідань. В Укр. Істор. Філологічному Т-ві засідання пам'яті В. Антоновича відбулися 21. III й 28. III. На першому засіданні проф. Д. Дорошенко прочитав із написаною ним монографією про В. Антоновича кілька розділів про історичні праці А-ча. Далі доц. Ф. Слюсаренко оповів про працю В. Антоновича в цумізматиці. На другому засіданні того-ж Т-ва проф. Д. Дорошенко подав другий реферат на тему «Місце В. Антоновича в загальному розвитку української історичної науки й укр. національного самопізнання». Крім того, проф. Л. Білецький подав реферат про В. Антоновича, як критика.

24. IV. відбулося засідання Історично-Літературного відділу Укр. Педагогічного Інституту, де було подано доклади, присвячені пам'яті В. Антоновича, д-р С. Наріжним — «З поглядів В. Антоновича» та д-р. П. Феденком — «До історіософії В. Антоновича». Останній референт підкреслив, в яких тяжких полі-

тичних умовах російського царського режиму провадив свою працю проф. В. Антонович, що й примушувало його уникати робити історіософічні синтези. Референт встановлює повний зв'язок Антоновича з його попередниками (Костомаровим та инш.) та з європейською історіософією.

— Літературний вечір пам'яті М. Коцюбинського. На весні цього року в 15 річницю смерті одного з найбільших наших письменників, майстра слова Михайла Коцюбинського було влаштовано в Празі Союзом Укр. Журналістів і Письменників на чужині літературний вечір.

Після вступного слова проф. С. Сірополка, голови Т-ва, подав доклад проф. М. Славінський, в якому оповів про життя Коцюбинського, про його літературну творчість, про розвиток його таланту, яким Коцюбинський дорівнював визначним європейським письменникам. Другим референтом виступав проф. Д. Дорошенко, який оповів про зустрічі з Коцюбинським й охарактеризував його, як людину європейського складу в високому значінні цього поняття, людину коректну, привітну, стриману. Пані Н. Дорошенкова, яка була делегаткою від Катеринославської Громади на похороні Коцюбинського в Чернігові, в художньому переказі поділилася з слухачами вражіннями від того похорону й прочитала оповідання Коцюбинського «Сміх», що в її артистичному читанні зробило колюсальне вражіння. П. В. Леонтович згадав про свої розмови з Коцюбинським на літературні теми.

Засідання Історично-Літературного відділу Укр. Педаг. Інституту 8. V було тако-ж присвячено пам'яті Коцюбинського, де проф. Л. Білецький подав реферат на тему «Тині забутих предків», одного з видатніших оповідань Коцюбинського з гуцульського життя.

— Виставка сучасних ілюстрованих слов'янських часописів, влаштована «Єднотою слов'янських жен»,

тривала в Празі від 22. IV до 7. V в пом. Центральної Бібліотеки м. Праги. На виставці було представлено ілюстровану пресу всіх слов'янських народів і в тім числі українську.

Виставка користалася великим успіхом, відвідувало її денно до 200 осіб. Нині виставку перевезено до Брна, далі вона помяндрює до Братіслави, а далі за кордон до Білгороду, Варшави, Познані. На виставці відбувалися лекції, між инш., про козацтво та його пресу, про козачу культуру, а 27. IV д-р М. Обідний зробив доклад про українську пресу, про її розвиток та її поневір'яння, подав тако-ж статистичні дані про нашу пресу. Організаційний комітет виставки до реєстру найліпших часописів, які ним рекомендуються для передплати, вніс тако-ж і український жіночий журнал (місячник) «Нову Хату», який видається у Львові (Рипок, ч. 39).

З. М.

— Шляхетний вчинок чеського історика проф. д-ра Яна Славіка. Під час виставки слов'янських ілюстрованих часописів у Празі (22. IV — 7. V б. р.) стався випадок, що є характерним для слов'янських взаємовідносин. Організатори виставки — «Т-во Слов'янських Жіноч.» («єднота слов'янських жен», більшість членів цієї організації є русофільського напрямку т. зв. «крамаржівці») на передодні виставки вивісили у виставочній салі прапори всіх слов'янських народів, за винятком українського і білоруського. Побачивши це, українці, що улаштували на виставці український відділ (український відділ улаштував Український Історичний Кабінет), звернулися до організаторів виставки із запитом, чому немає українського прапору, на що дістали відповідь, що організатори не знають, як український прапор виглядає. Українці заявили, що принесуть і вивісять свій прапор сами; на це їм організатори відповіли, що український прапор мусить бути такого самого розміру, як усі вже виві-

шені прапори (певно, сподівалися, що українці вже не встигнуть зробити нового прапору). Українці і на це згодилися.

Під час згаданої розмови у виставочній салі було кілька чеських учених (директори музеїв, бібліотек то-що, яких спеціально запросили, щоби подали фахові вказівки для виставки), а між ними й директор Слов'янських Архівів у Празі проф. д-р Ян Славік — чеський історик, відомий українському громадянству, яко керує Українського Історичного Кабінету в Празі і взагалі, як учений, що кілька разів уже виступав в обороні української справи. Як було помітно, проф. д-р Я. Славік нервово прислухався до розмови українців із організаторами виставки в справі прапора. Йому, як чехові, очевидно, було просто соромно за своїх нерозважних земляків-русофілів. Він бачив, що в цьому випадковій вивішенні прапорів мало символічне значіння — віддання пошани чехами слов'янським народам. Тому, на його думку, не випадало, щоби українці сами вивішували свій прапор. Отже, коли українці хотіли йти, щоби спільно виготовити свій прапор, проф. д-р Я. Славік заявив їм, що український і білоруський прапори він виготовить і вивісить на виставці сам, яко дар. І дійсно, він за власні кошти спільно виготовив два дуже гарних — український і білоруський — прапори, які й було вивішено у виставочній салі ще перед відкриттям виставки.

Шляхетний вчинок проф. д-ра Яна Славіка, що глибоко зворушив почуття українських і білоруських емігрантів у Празі, очевидно промовив і до сумління організаторів виставки. Щоби заглянути свою нетактовність, вони потім під час цілої виставки, проявляли до українців особливу приязнь, а коли виставка з Праги була перенесена до Брна, то вже сами просили в українців і білорусів, щоби позичили до Брна свої прапори.

Л. К.

У Бельгії.

— Академія на честь бл. п. С. Петлюри в Брюсселі. 25 травня с. р. в помешканні Т-ва «Незалежна Україна» відбулася жалібна академія на честь бл. п. С. Петлюри. На академію прибули члени Т-ва в повному складі, за винятком одного, який себе зараховує до «гетьманців»; прибули тако-ж українці з околиць м. Брюсселя й з Л'єжу. Вступне слово сказав голова Т-ва, після котрого всі присутні вшанували пам'ять Петлюри і всіх полеглих за волю України вставанням і хвилиною мовчання. П. Косець зробив докладний відчит про життя і діяльність С. Петлюри. Після офіційної частини присутні ділились особистими спогадами про С. Петлюру і на закінчення зложили датки на Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі.

Пріємно було сконстатувати теплу й сердечну атмосферу, в якій пройшли ці збори.

Україна й бельгійська преса.

В річницю смерті українського національного вождя С. Петлюри деякі бельгійські провінційальні часописи (Намюр, Вєрв'є, Монс та ин.) вшанували його світлу пам'ять, умістивши більшу статтю п. Ердаля — «Одна річниця: Симон Петлюра». Статтю написано прегарно і подає вона короткий життєпис С. Петлюри та його значіння для українського народу.

Автор статті висвітлює дійсну причину паризької трагедії й каже, що росіяне, боючися почути знову «Ще не вмерла Україна», вбивством Петлюри мали намір обезглавити український національний рух.

За останній час дуже регулярно й широко українське питання обговорюється на сторінках бельгійської преси, особливо в «La province de Namur», «Gazette de Charleroi», «Journal de canton de Ciney», «Le Courrier du soir», «Le Soir», «La Province» та в инш.

Великий розголос у бельгійській пресі знайшли, крім інших справ, заява проф. О. Шульгина в Унії Товариств Прихильників Ліги Націй про китайсько-японський конфлікт, про розстріл 35-ти на Україні, про біженців на Дністрі, про голод на Україні, про українську еміграцію й т. д. Тон усіх статей дуже прихильний до України.

У французькому Товаристві Українознавства.

6 й 13 червня с. р. у французькому Товаристві Українознавства в Парижі відбулися лекції панни Марти Фолшон про старовинне українське мистецтво. Обидві лекції зібрали чималу аудиторію.

Товариська вечерея «Прометей» в Парижі.

31 травня с. р. відбулася в Парижі товариська вечерея «Прометей» з нагоди 15-тиліття проголошення незалежності кавказьких народів. На вечері, крім представників Ірузії, Азербейджану й горців Кавказу, були тако-ж представники України, Туркестану, «вільних козаків», як рівно-ж і приятели-францизи.

Лист до редакції.

В. Ш. Панце Редакторе,
З приводу замітки в ч. 11 газети «Січ», не відмовте вмістити наступне спростовання у Вашому тижневику.

Союз Лицарів Ордена Залізного Хреста заслуувався не з ініціативи Т-ва Запорожців, а з ініціативи учасників Зимового Походу, перебуваючих у Парижі, а саме: соти. Якименка, соти. Набоки та пор. Мершова.

З пошаною
Голова Союзу полк. Д у б о в и й,
Писар соти. Н а б о к а .

— Розшукус н. Дмитро Остапчук наиа Володимира Вігурожинського з с. Борівки на Поділля, який в 1923 р. виїхав з Калішського табору до Подлебрад у Чехословаччині для продовження освіти.

Осіб, що знають про місце перебування п. Вігурожинського проситьс я обізнатис я на адресу:

Dmytro Ostapczuk, G d y n i a .
Dom Borowskiego. P o l o g n e .

І. Рудичів просить не надсилати гроші для Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі в звичайних листах, а поштовими переказами, бо були випадки, коли гроші пропадають.

Зміст.

Париж, неділя, 18 червня 1933 року — ст. 1. Л. К. Виставка слов'янських ілюстрованих часописів у Празі — ст. 2. XVII асамблея Унії Товариств для Ліги Націй — ст. 4. O b s e r v a t o r . З міжнародного життя — ст. 7. Х р о н і к а . З Великої України — ст. 10. З життя української еміграції: У Франції — ст. 11. У Чехословаччині — ст. 13. У Бельгії — ст. 15. Україна й бельгійська преса — ст. 15. У французькому Товаристві Українознавства — ст. 16. Товариська вечерея «Прометей» в Парижі — ст. 16. Лист до Редакції — ст. 16.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагус — Комітет. Адміністратор: Іл. Косенко
Le Gérant : M-me Perdrizet.